

Tăng cường giáo dục sinh viên đại học đảm bảo an ninh mạng và tra cứu tài liệu tham khảo

Lò Thị Huyền Trang

ThS. Khoa Kinh tế - Trường Đại học Tây Bắc

Received: 11/7/2024; Accepted: 16/7/2024; Published: 24/7/2024

Abstract: In the digital age, university students increasingly rely on the internet to search for study materials. However, this practice brings about issues related to cybersecurity and copyright infringement. This article analyzes the current situation and the causes of insecure online searches and non-compliance with copyright laws. Additionally, it proposes solutions to enhance students' ability to search for study materials securely.

Keywords: University student education, cybersecurity, reference material search, copyright, online learning.

1. Đặt vấn đề

Trong bối cảnh số hóa mạnh mẽ, sinh viên đại học (SVĐH) ngày càng phụ thuộc vào Internet để tìm kiếm và sử dụng tài liệu học tập. Tuy nhiên, điều này kéo theo nhiều vấn đề liên quan đến an ninh mạng và bản quyền tác giả. Nhiều SV không nhận thức được nguy cơ tiềm ẩn từ việc truy cập các nguồn tài liệu không chính thống, dẫn đến việc sử dụng thông tin không chính xác hoặc vi phạm bản quyền. Việc này không chỉ ảnh hưởng đến chất lượng học tập mà còn có thể gây ra hậu quả pháp lý. Do đó, cần có những biện pháp nhằm nâng cao ý thức và kỹ năng (KN) của SV trong việc tra cứu tài liệu trực tuyến một cách an toàn và hợp pháp.

Hiện nay, việc bảo vệ an ninh mạng (ANM) không chỉ là trách nhiệm của các tổ chức, doanh nghiệp mà còn là vấn đề quan trọng đối với mỗi cá nhân, đặc biệt là SV - những người thường xuyên sử dụng internet để phục vụ cho nhu cầu học tập và nghiên cứu. Các cuộc tấn công mạng ngày càng tinh vi và nguy hiểm, nhắm vào thông tin cá nhân và tài sản trí tuệ của người dùng. Việc thiếu kiến thức về ANM có thể khiến SV dễ dàng trở thành mục tiêu của các cuộc tấn công này.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Thực trạng tra cứu tài liệu trực tuyến của SVĐH

Trong giai đoạn 2022-2023, một khảo sát của Bộ GD & ĐT cho thấy hơn 90% SVĐH tại Việt Nam thường xuyên sử dụng internet để tra cứu tài liệu học tập. Tuy nhiên, có đến 60% SV cho biết họ không quan tâm đến nguồn gốc và bản quyền của tài liệu mà họ sử dụng. Điều này dẫn đến việc SV dễ dàng tiếp cận và sử dụng các tài liệu không chính thống, không

đảm bảo tính chính xác và an toàn thông tin.

Hơn nữa, nhiều SV còn không biết cách sử dụng các công cụ tìm kiếm thông tin hiệu quả, dẫn đến việc họ phải dựa vào các trang web không chính thức hoặc các nguồn tài liệu không đáng tin cậy. Khảo sát cũng chỉ ra rằng có một tỉ lệ lớn SV đã từng gặp phải các vấn đề về ANM như bị lừa đảo trực tuyến, phần mềm độc hại hoặc mất thông tin cá nhân khi truy cập vào các trang web không an toàn.

Trong môi trường học thuật hiện đại, việc sử dụng các tài liệu trực tuyến là một yếu tố không thể thiếu. SV cần phải tra cứu thông tin từ nhiều nguồn khác nhau để hoàn thành các bài tập, luận văn, và nghiên cứu của mình. Tuy nhiên, việc này cũng đặt ra những thách thức lớn liên quan đến việc xác định độ tin cậy và chính xác của các tài liệu, cũng như các vấn đề pháp lý liên quan đến bản quyền. Điều này đặc biệt quan trọng trong bối cảnh mà sự lan truyền thông tin sai lệch trên internet ngày càng trở nên phổ biến.

2.2. Nguyên nhân

2.2.1. Thiếu nhận thức về bản quyền và ANM

Nhiều SV không nhận thức đầy đủ về các quy định bản quyền cũng như các rủi ro liên quan đến an ninh mạng khi tra cứu và sử dụng tài liệu trực tuyến. Họ thường cho rằng tất cả thông tin trên internet đều miễn phí và sẵn có, mà không xem xét đến việc vi phạm bản quyền hoặc rủi ro từ các trang web không an toàn. Việc thiếu hiểu biết này dẫn đến việc sinh viên dễ dàng bị lừa đảo hoặc gặp phải các vấn đề pháp lý liên quan đến vi phạm bản quyền.

Các khóa học về bản quyền và ANM trong chương trình học của nhiều trường đại học còn chưa được chú trọng đúng mức, dẫn đến sự thiếu hụt kiến thức cơ bản của sinh viên về các vấn đề này. Hơn

nữ, các chiến dịch tuyên truyền và giáo dục về ANM và bản quyền cũng chưa được triển khai một cách rộng rãi và hiệu quả, làm cho SV thiếu thông tin và không nhận thức được tầm quan trọng của việc bảo vệ thông tin cá nhân và tôn trọng quyền sở hữu trí tuệ.

Thực tế cho thấy, một số SV đã từng bị mất thông tin cá nhân quan trọng hoặc gặp phải các vấn đề pháp lý vì vi phạm bản quyền. Điều này không chỉ gây ra hậu quả nghiêm trọng đối với SV mà còn ảnh hưởng tiêu cực đến uy tín của các trường đại học. Việc thiếu nhận thức về ANM và bản quyền cũng khiến SV dễ dàng trở thành mục tiêu của các cuộc tấn công mạng, gây ra những thiệt hại không lường trước được.

2.2.2. Hạn chế về kỹ năng tìm kiếm thông tin

Một số SV thiếu KN tìm kiếm thông tin hiệu quả, dẫn đến việc họ dễ dàng tiếp cận và sử dụng các tài liệu không chính thống. Họ không biết cách phân biệt giữa các nguồn tài liệu đáng tin cậy và không đáng tin cậy, dẫn đến việc sử dụng thông tin sai lệch hoặc không chính xác. Việc thiếu KN này không chỉ ảnh hưởng đến chất lượng học tập mà còn làm giảm khả năng phát triển tư duy phân tích và phê phán của SV.

Nhiều SV chưa được đào tạo bài bản về các PP và công cụ tìm kiếm thông tin học thuật, dẫn đến việc họ gặp khó khăn trong việc tiếp cận và sử dụng các nguồn tài liệu chính thống. Điều này cũng khiến họ dễ dàng bị lôi kéo vào việc sử dụng các nguồn tài liệu không đáng tin cậy, làm gia tăng nguy cơ gặp phải các vấn đề về ANM và vi phạm bản quyền.

2.2.3. Thiếu nguồn tài liệu học thuật chính thống

Một trong những nguyên nhân chính khiến SV sử dụng các nguồn tài liệu không chính thống là do thiếu nguồn tài liệu học thuật chính thống và dễ tiếp cận. Nhiều trường đại học không có đủ tài liệu học thuật hoặc không cung cấp các công cụ và hướng dẫn đầy đủ để SV tiếp cận các nguồn tài liệu này. Điều này làm cho SV phải dựa vào các nguồn tài liệu không chính thống, không đảm bảo chất lượng và an toàn.

Ngoài ra, việc chi phí cao để truy cập vào các cơ sở dữ liệu học thuật và tài liệu tham khảo cũng là một rào cản lớn đối với SV. Nhiều SV không có khả năng chi trả cho các dịch vụ này, dẫn đến việc họ phải tìm kiếm và sử dụng các tài liệu miễn phí trên internet, mà không kiểm tra nguồn gốc và độ tin cậy của các tài liệu này.

2.3. Giải pháp nâng cao khả năng tra cứu tài liệu của SV

2.3.1. Tăng cường nhận thức về bản quyền và ANM

Các trường đại học cần tăng cường giáo dục và tuyên truyền về các quy định bản quyền và ANM cho SV. Điều này có thể được thực hiện thông qua các khóa học, hội thảo và các chiến dịch truyền thông nhằm nâng cao nhận thức của SV về các vấn đề này. Các trường cũng nên mời các chuyên gia về ANM và luật bản quyền đến nói chuyện và chia sẻ kinh nghiệm với SV.

Việc tăng cường nhận thức không chỉ giúp SV hiểu rõ hơn về các quy định pháp luật liên quan đến bản quyền và ANM, mà còn giúp họ nhận thức được tầm quan trọng của việc bảo vệ thông tin cá nhân và tài sản trí tuệ. Ngoài ra, các trường đại học cũng nên xây dựng và triển khai các chương trình giáo dục về đạo đức số, nhằm giúp SV hiểu rõ hơn về trách nhiệm và nghĩa vụ của mình khi sử dụng internet và các tài nguyên trực tuyến.

Các chiến dịch tuyên truyền về ANM cần được thực hiện một cách liên tục và có sự tham gia của các GV, chuyên gia và sinh viên. Điều này không chỉ giúp nâng cao nhận thức của SV mà còn tạo ra một môi trường học tập an toàn và bảo mật.

2.3.2. Đào tạo kỹ năng tìm kiếm thông tin

Các trường đại học cần tổ chức các khóa học và buổi hướng dẫn về KN tìm kiếm thông tin cho SV. Những khóa học này có thể bao gồm các nội dung như cách sử dụng các công cụ tìm kiếm học thuật, cách phân biệt giữa các nguồn tài liệu đáng tin cậy và không đáng tin cậy, và cách sử dụng các công cụ quản lý tài liệu tham khảo. Việc đào tạo này sẽ giúp SV nâng cao khả năng tìm kiếm và sử dụng các tài liệu học thuật một cách hiệu quả.

Ngoài ra, các trường đại học cũng nên tạo điều kiện cho SV tham gia các khóa học trực tuyến hoặc các chương trình đào tạo từ xa về KN tìm kiếm thông tin. Điều này không chỉ giúp SV có thêm cơ hội học tập và nâng cao KN mà còn giúp họ tiết kiệm thời gian và chi phí. Việc đào tạo KN tìm kiếm thông tin cũng cần được kết hợp với việc giảng dạy các PP nghiên cứu khoa học, nhằm giúp SV phát triển khả năng phân tích và đánh giá thông tin một cách chính xác và khoa học.

2.3.3. Cung cấp nguồn tài liệu học thuật chính thống

Các trường đại học cần đầu tư vào việc xây dựng và phát triển các thư viện số và các cơ sở dữ liệu học thuật để SV có thể dễ dàng truy cập và sử dụng các tài liệu chính thống. Việc này có thể bao gồm việc ký kết hợp tác với các thư viện, trung tâm nghiên cứu và các tổ chức học thuật quốc tế để mở rộng nguồn tài liệu học thuật và cung cấp cho SV những tài liệu mới nhất và chất lượng nhất.

Việc cung cấp nguồn tài liệu học thuật chính thống không chỉ giúp SV tiếp cận và sử dụng các tài liệu chính xác và đáng tin cậy, mà còn góp phần nâng cao chất lượng giảng dạy và nghiên cứu tại các trường đại học. Các trường cũng nên đầu tư vào việc cập nhật và nâng cấp các tài liệu học thuật, nhằm đảm bảo rằng SV luôn có được những thông tin mới nhất và chính xác nhất. Ngoài ra, các trường đại học cần xây dựng các chính sách hỗ trợ SV trong việc truy cập và sử dụng các cơ sở dữ liệu học thuật.

2.3.4. Sử dụng các công cụ hỗ trợ tra cứu tài liệu

Việc sử dụng các công cụ hỗ trợ tra cứu tài liệu như các phần mềm quản lý tài liệu tham khảo và các cơ sở dữ liệu học thuật có thể giúp SV dễ dàng tiếp cận và sử dụng các nguồn tài liệu chính thống. Các trường đại học cần giới thiệu và hướng dẫn SV sử dụng các công cụ này một cách hiệu quả. Ngoài ra, các trường cũng nên cung cấp các dịch vụ hỗ trợ kỹ thuật và tư vấn cho SV, nhằm giúp họ giải quyết các vấn đề gặp phải khi sử dụng các công cụ hỗ trợ tra cứu tài liệu.

Các công cụ hỗ trợ tra cứu tài liệu không chỉ giúp SV tiết kiệm thời gian và công sức trong việc tìm kiếm và quản lý tài liệu, mà còn giúp họ nâng cao hiệu quả học tập và nghiên cứu. Việc sử dụng các công cụ này cũng giúp SV tiếp cận và sử dụng các tài liệu chính thống một cách an toàn và hợp pháp, góp phần nâng cao chất lượng học tập và nghiên cứu.

2.3.5. Tăng cường hợp tác quốc tế và trao đổi học thuật

Các trường đại học cần tăng cường hợp tác quốc tế và trao đổi học thuật với các trường đại học và tổ chức nghiên cứu trên thế giới. Việc này không chỉ giúp mở rộng nguồn tài liệu học thuật mà còn tạo cơ hội cho SV tiếp cận với các tài liệu, nghiên cứu và học liệu mới nhất. Các trường cũng nên tổ chức các chương trình trao đổi SV và GV, nhằm tạo điều kiện cho SV và GV có cơ hội học tập và nghiên cứu ở các môi trường học thuật tiên tiến.

Bên cạnh đó, các trường đại học cần xây dựng và phát triển các chương trình liên kết đào tạo và nghiên cứu với các trường đại học và tổ chức nghiên cứu quốc tế. Điều này không chỉ giúp nâng cao chất lượng đào tạo và nghiên cứu mà còn góp phần xây dựng mạng lưới học thuật toàn cầu, tạo điều kiện cho SV và GV tiếp cận và học hỏi từ các chuyên gia và nhà nghiên cứu hàng đầu thế giới.

Việc tăng cường hợp tác quốc tế cũng giúp SV có cơ hội tiếp cận với các PP giảng dạy và nghiên cứu hiện đại, cũng như các xu hướng phát triển mới nhất trong lĩnh vực học thuật. Điều này không chỉ

nâng cao kiến thức và KN của SV mà còn giúp họ có cái nhìn toàn diện và sâu sắc hơn về các vấn đề học thuật.

2.3.6. Phát triển hạ tầng công nghệ thông tin

Việc phát triển hạ tầng công nghệ thông tin là yếu tố quan trọng giúp sinh viên tiếp cận và sử dụng các tài liệu học thuật một cách hiệu quả. Các trường đại học cần đầu tư vào việc nâng cấp hạ tầng công nghệ thông tin, bao gồm việc cung cấp mạng internet tốc độ cao, các thiết bị công nghệ hiện đại và các phần mềm hỗ trợ học tập. Việc này không chỉ giúp SV dễ dàng truy cập vào các nguồn tài liệu học thuật mà còn tạo điều kiện thuận lợi cho việc học tập và nghiên cứu trực tuyến.

Ngoài ra, các trường đại học cũng nên xây dựng và triển khai các hệ thống quản lý học tập trực tuyến (LMS), nhằm giúp sinh viên có thể truy cập và sử dụng các tài liệu học tập, tham gia các khóa học trực tuyến và tương tác với giảng viên và bạn học một cách dễ dàng và hiệu quả. Việc phát triển hạ tầng công nghệ thông tin không chỉ giúp nâng cao chất lượng học tập và nghiên cứu mà còn góp phần tạo ra một môi trường học tập hiện đại và tiện nghi. Các trường đại học cần đầu tư vào việc bảo mật thông tin và xây dựng các chính sách bảo vệ dữ liệu cá nhân của sinh viên.

3. Kết luận

Việc tra cứu tài liệu trực tuyến là một phần quan trọng trong quá trình học tập của SV đại học. Tuy nhiên, nếu không được hướng dẫn và hỗ trợ đầy đủ, SV có thể dễ dàng gặp phải các vấn đề liên quan đến an ninh mạng và bản quyền. Bài viết này đã phân tích thực trạng và nguyên nhân của việc tra cứu tài liệu trực tuyến không đảm bảo an ninh mạng và không tuân thủ bản quyền, đồng thời đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao khả năng tra cứu tài liệu cho SV. Với sự đầu tư và hỗ trợ từ các trường đại học, sinh viên sẽ có thể tra cứu tài liệu một cách an toàn, hợp pháp và hiệu quả hơn, góp phần nâng cao chất lượng học tập và nghiên cứu.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2023). *Báo cáo Thống kê Giáo dục Việt Nam 2022-2023*. Trung tâm Thông tin và Thống kê Giáo dục. Hà Nội
2. UNESCO. (2022). *Báo cáo Giáo dục toàn cầu 2020: Vượt qua khủng hoảng học tập*.
3. Trung tâm Nghiên cứu Giáo dục Ứng dụng. (2022). *Báo cáo nghiên cứu về học trực tuyến và chuyển đổi số giáo dục*. Hà Nội
4. Trung tâm Nghiên cứu Giáo dục Việt Nam. (2023). *Nghiên cứu về kỹ năng tìm kiếm thông tin của sinh viên đại học tại Việt Nam*. Hà Nội